

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ

DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AS A COMPONENT OF THE MANAGEMENT OF THEIR COMPETITIVENESS

УДК 338.436

Дудник О.В.

к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Смігунова О.В.

к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Краля В.Г.

старший викладач

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

У статті досліджено наукові погляди на поняття «конкуренція» та «конкурентоспроможність аграрного підприємства» та вказано їх актуальність для функціонування аграрної сфери. Розглянуто зовнішні та внутрішні фактори формування конкурентоспроможності аграрних підприємств. Проаналізовано аграрні підприємства з різним рівнем ресурсного потенціалу. Розглянуто механізм управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства, який буде включати в себе своєчасне виявлення факторів впливу на конкурентоспроможність, порівняння їх та виявлення відхилень.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фактори конкурентоспроможності, економічний потенціал, аграрна сфера, конкуренція

В статье исследованы научные взгляды на понятие «конкуренция» и «конкурентоспособность аграрного предприятия» и указано их актуальность для функционирования аграрной сферы. Рассмотрены внешние и внутренние факторы формирования конкурентоспособности аграрных предприятия. Проанализированы аграрные предприятия с различным уровнем

ресурсного потенциала. Рассмотрен механизм управления конкурентоспособностью аграрного предприятия, который будет включать в себя своевременное выявление факторов влияния на конкурентоспособность, сравнение их и выявления отклонений.

Ключевые слова: конкурентоспособность, факторы конкурентоспособности, экономический потенциал, аграрная сфера, конкуренция

This article explores scientific views on the concept of «competition» and «competitiveness of the agricultural enterprise» and showing their relevance to the functioning of the agricultural sector. We consider external and internal factors of competitiveness of agricultural enterprises. Analyzed farms with different levels of resource potential. Analyzed farms with different levels of resource potential. Analyzed farms with different levels of resource potential. Analyzed farms with different levels of resource potential.

Key words: competitiveness, competitiveness factors, economic potential, agricultural sector, competition

Постановка проблеми. У всі часи в розвитку суспільно-економічних відносин обов'язковою складовою була конкуренція між учасниками певного процесу. При цьому в економічному науковому просторі з часом відбувалася еволюція даного поняття та інструментів управління конкурентоспроможністю різних об'єктів і на даний час ми вже не уявляємо ефективного функціонування підприємств та організацій без управління конкурентоспроможністю.

В аграрній сфері дане питання не втрачає своєї актуальності, а однією з складових управління його конкурентоздатності, на нашу думку, має бути розвиток економічного потенціалу, який являє собою сукупність всіх економічних можливостей підприємства, що сформовані на основі сильних сторін внутрішнього середовища та з обґрунтованим врахуванням його слабких сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження проблеми управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського виробництва викликана тим, що на сьогоднішній день питання конкуренції в Україні стає дуже гострим в наслідок нестабільної ситуації у країні, впливу міжнародних компаній, недостатньої державної підтримки, зменшення попиту на сільськогосподарську продукцію у зв'язку з низькою платоспроможністю населення та багатьох інших факторів. Розв'язання цього питання може допомогти підвищити конку-

рентоспроможність продукції на внутрішньому та світовому ринках і за рахунок цього підвищити забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу. Даним питанням займалися та займаються багато вчених-економістів таких, як: Кейнс Дж. М., Литвинюк О.П., Малік М.Й., Маркс К., Міценко Н.Г., Мочерний С.В., Непочатенко О.О., Портер М., Розанова Н.М., Самуэльсон П.Е., Фатхутдинов Р.А., Хамел Г., Прахалад К.К.

Незважаючи на те, що існує величезна кількість досліджень стосовно питань конкурентоспроможності, питання управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства ніколи не втрачає своєї актуальності, особливо в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження особливостей взаємозв'язку розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств як одного з головних складових системи управління конкурентоздатності підприємств даної галузі та представлення механізму даного процесу управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рушійною силою функціонування ринкової економіки є конкуренція. Одним з перших, хто відзначив її визначальну роль у розвитку суспільного виробництва, був А. Сміт, який характеризував її як «невидиму руку», яка за умови відсутності будь-якого

втручання здатна урівноважити інтереси великої кількості виробників та споживачів. Конкуренцію вчений вважав суспільним благом, а монополію, на відміну, – великим злом. Д. Рікардо у своїх працях також обґрунтовував визначальну роль вільної конкуренції як інструменту ціноутворення.

Протилежну думку висловив у праці «Капітал» К. Маркс [9, с. 401–402], який відзначав стимулюючу роль конкуренції лише на внутрішньогалузевому рівні. Що стосується міжгалузевої конкуренції, то економіст вважав, що бажання капіталістів освоїти прибуткові сфери виробництва сприяє концентрації капіталу та, як наслідок, утворенню монополій. Необхідність державного регулювання економіки поряд з дією конкурентних сил відмічали Дж. Кейнс [4] і П. Самуельсон [15], обґрунтовуючи це нарощуванням сил монополій.

Важливу еволюційну роль відводив конкуренції відомий економіст Й. Шумпетер. Він уважав, що саме конкуренція стимулює підприємства впроваджувати прогресивні технології для утримання свого місця на ринку. Даного вектору в своїх дослідженнях дотримується і С.В. Мочерний, зазначаючи, що конкуренція як економічна категорія – це боротьба між товаровиробниками за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів і послуг, за привласнення найбільших прибутків [11, с. 182].

Наш сучасник, автор теорії конкурентних переваг, М. Портер [18] також уважав, що впровадження інновацій значною мірою забезпечує конкурентні переваги як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, а забезпечення останніх можливе за умови формування та успішної реалізації конкурентної стратегії.

Автори стратегії «завоювання ринків майбутнього» Р. Хамел, К. Прахалад [17] безумовною конкурентною перевагою визначали «ключову компетенцію», обов'язковою складовою якої є інтелектуальний капітал. Крім того, теоретичні засади конкуренції висвітлені у працях Дж. Стіглера, А. Маршалла, Е. Чемберліна, Дж. Робінсон, М. Портера, Дж. Кейнса та ін.

Достатньо повне визначення поняття «конкуренція» наведено у ст. 25 Господарського кодексу України конкуренція визначена, як змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їх власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, внаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару і при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку [1].

Таким чином, конкуренція є динамічним процесом формування та підтримки конкурентних переваг, постійні зміни якого пов'язані з виникненням нових видів продукції, налагодженням нових виробничих процесів, шляхів просування товарів на ринок тощо.

Найчастіше вважається, що конкурентна перевага означає краще підприємництво, ринки інновацій,

товарів і послуг, пристосування підприємства на ринку по відношенню до конкурентів [13].

Здатність підприємства пристосовуватися до мінливих умов зовнішнього середовища та утримувати конкурентні переваги протягом певного періоду часу характеризується його конкурентоспроможністю. Першим це поняття використав М. Портер у 70-х рр. ХХ ст., розуміючи під даною економічною категорією властивість продукції або цілого підприємства виступати на ринку нарівні з присутніми там аналогами [Портер М.]. Також теоретико-методичні дослідження з даного питання висвітлені в роботах Б. Карлоффа, Е. Хекшера, Д. Кісінга, П. Кругмана, П. Саблука, М. Маліка, П. Макаренка та ін. Зокрема, Р. Фатхутдінов дане поняття трактує, як здатність конкретного товару витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними товарами на ринку; стійкість фінансової діяльності [16].

Достатньо повно категорію конкурентоспроможності аграрних підприємств описав М. Малік. Учений трактує це поняття, як здатність суб'єктів економічної діяльності аграрного сектору пристосовуватись до нових умов господарювання, використовувати свої конкурентні переваги у конкурентній боротьбі на ринках сільськогосподарської продукції та послуг, максимально ефективно використовуючи земельні ресурси, якомога повніше задовольняючи потреби споживачів шляхом аналізу структури ринку і гнучкого реагування на зміну його кон'юнктури [8].

В економічному словнику-довіднику за редакцією С.В. Мочерного зазначено, що конкурентоспроможність – це здатність діяти в умовах ринкових відносин і отримувати при цьому прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, стимулювання працівників, і підтримці продукції на високому якісному рівні. В основному зводиться до конкурентоспроможності продукції. Яка визначається якісними і вартісними характеристиками, що забезпечують максимальне задоволення конкретної потреби споживача, найбільший для нього корисний ефект [3, с. 162]

Конкурентоспроможність продукції відіграє головну роль у формуванні конкурентоспроможності самого підприємства. Конкурентоспроможність продукції – це комплекс споживчих та вартісних характеристик, які визначають її успіх на ринку, тобто спроможність саме даного товару бути обміненим на гроші в умовах широкої пропозиції до інших конкуруючих товаровиробників [10, с. 237].

Однак, враховуючи специфіку сільськогосподарської сфери, всі аграрні підприємства мають неоднаковий стратегічний потенціал. Вони реалізують різні стратегії та можуть функціонувати в різних середовищах та з різною складністю.

О.О. Непочатенко вважає, що систему управління конкурентоспроможністю підприємства, так само, як і систему управління підприємством у цілому, можна визначити, як дуже специфічну та складну [12].

Управління конкурентоспроможності полягає у використанні методів та інструментів для отримання та збереження конкурентних переваг, що забезпечують ефективне функціонування та розвиток підприємства. Ці види діяльності відносяться практично до всіх повсякденних бізнес-процесів будь якого підприємства [7]. Механізм управління конкурентоспроможністю повинен забезпечувати взаємодію підприємства з зовнішніми факторами впливу та включати ринкову, екологічну і соціальну складову тощо (Рис. 1).

Але необхідно пам'ятати, що продукція аграрних підприємств залежить від притаманних галузі особливостей функціонування таких, як: різко виражена сезонність виробництва та реалізації, вплив природно-кліматичних умов, жива і уречевлена праця спрямована на живі організми, розвиток яких підпорядковано біологічним законам, диспаритет цін між галузями народного господарства та інші.

Невід'ємним атрибутом конкуренції є підвищення якості продукції, модернізації виробництва, його екологізація, застосування сучасних високих технологій, інноваційної діяльності і на цій основі забезпечення не лише виживання, але й високої конкурентоспроможності і можливостей соціально-економічного розвитку суспільства. Та на сьогоднішній день дуже важливим є знання про своїх конкурентів, тому що, коли ти знаєш, на що здатні твої конкуренти, ти можеш виробити загальну стратегію боротьби проти них.

Випереджальне зростання цін на засоби виробництва, вироблені промисловістю, в порівнянні

з цінами на сільськогосподарську продукцію, слабкі позиції сільськогосподарських товаровиробників на аграрних ринках призвели до загострення фінансового неблагополуччя в галузі, скорочення потоків товарів виробничо-технічного призначення в сільське господарство. Це в кінцевому підсумку викликало технологічну та технічну деградацію на тлі слабкої інвестиційної привабливості, зниження інноваційної активності. Удосконалення розвитку підприємництва в сільському господарстві має йти шляхом раціонального використання земельних ресурсів та ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва на новій технологічній та організаційній базі, підвищення товарності і конкурентоспроможності продукції сільськогосподарського виробництва. Оптимальне формування, раціональне використання матеріально-технічної бази та сталий розвиток всього економічного потенціалу аграрного підприємства прямо впливає на формування стійких конкурентних переваг, що в результаті забезпечить покращення конкурентної позиції та відповідно отримання ефекту. Дослідивши вибіркочку сукупність аграрних підприємств у кількості 32 аграрних підприємств Харківської області з різним рівнем ресурсного потенціалу, встановили, що конкурентоздатність буде тим вищою та наближеною до стійкої, чим краще збалансований та розвинений економічний потенціал.

Та, як бачимо з рис. 2, високий рівень потенціалу створює умови для інтенсифікації сільського господарства, що здійснюється на основі

Рис. 1. Фактори формування конкурентоспроможності аграрних підприємства

Рис. 2. Багатокутник конкурентоздатності аграрних підприємств за рівнем економічного потенціалу

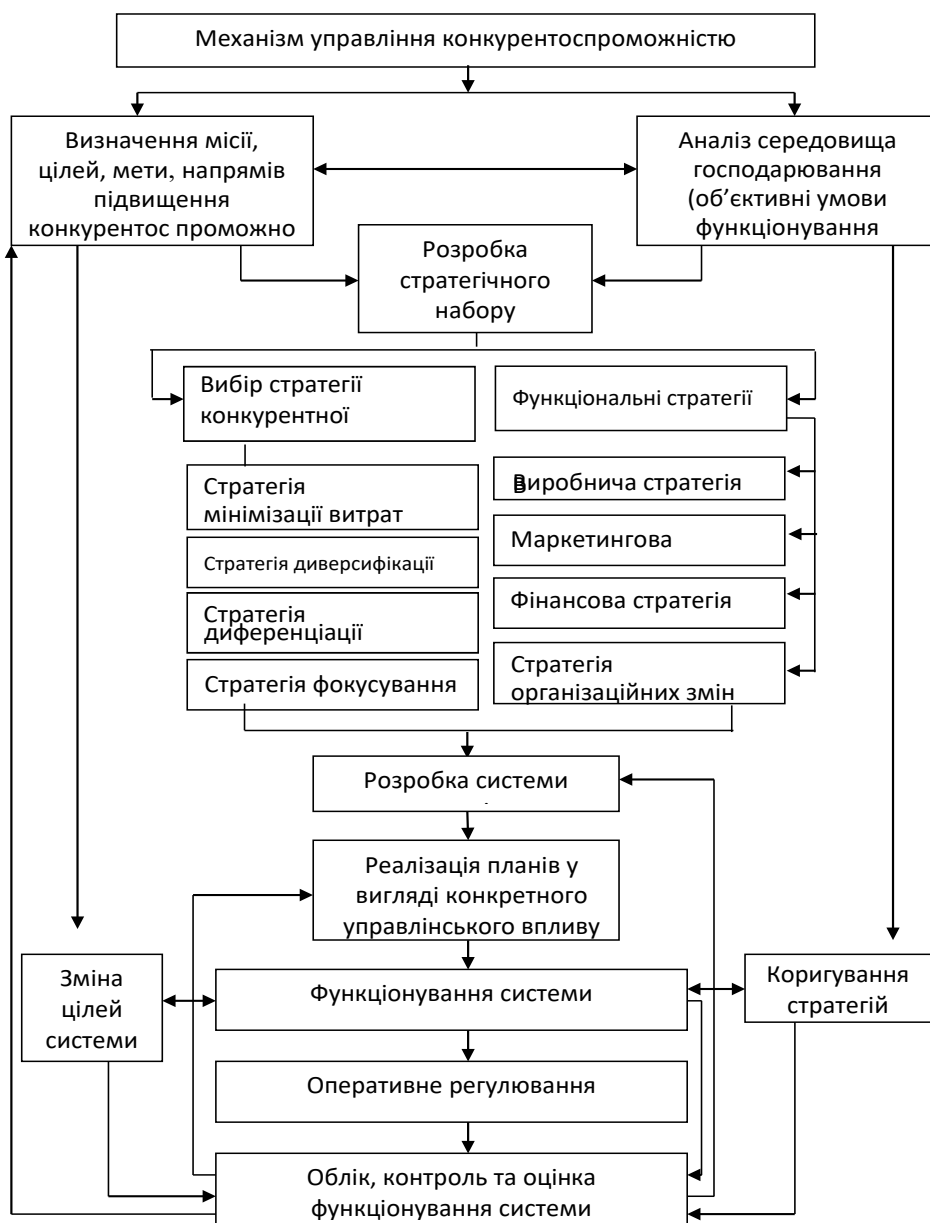

Рис. 3. Механізм управління конкурентоспроможністю високорозвиненої матеріально-технічної бази, стабільного фінансового стану та якісної системи управління

Механізм управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства (рис. 3) являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, що інтегровані в систему загального стратегічного управління підприємства.

На нашу думку, даний механізм має поєднувати процес від формування цілей та мети підвищення конкурентоспроможності на основі проведеного стратегічного та господарського аналізу до операційного впровадження елементів стратегічної політики.

Висновки з проведеного дослідження.

Вимоги ринкового середовища, що характеризуються підвищенням рівня конкуренції в умовах глобалізації, ставлять перед аграрною сферою актуальне завдання розвитку економічного потенціалу. Дослідивши особливості взаємозв'язку розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств, як одного з головних складових системи управління конкурентоздатності підприємств було визначено, що конкурентоздатність буде тим вищою та наближеною до стійкої, чим краще збалансований та розвинений економічний потенціал.

Досягнення поставленої мети можливе з впровадженням механізму управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства, який має поєднувати процес від формування цілей та мети підвищення конкурентоспроможності на основі проведеного стратегічного та господарського аналізу до операційного впровадження елементів стратегічної політики. За умови здійснення таких заходів, підприємства зможуть підвищити рівень зростання конкурентоспроможності як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Господарський кодекс України / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Дудник О.В. Інвестиційні стратегії підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств / О.В. Дудник // Економіка АПК. – № 5. – 2016. – С. 79–86.
3. Економічний словник-довідник / [за ред. С.В. Мочерного]. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
4. Кейнс Дж.М. Избранные произведения / Дж.М. Кейнс [пер. с англ.]. – М.: Экономика, 1993. – 541 с.
5. Краля В.Г. Методичні підходи щодо визначення ефективності впровадження організаційних змін / В.Г. Краля // Економічні, соціальні та екологічні проблеми розвитку агропродовольчої сфери: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. / Вид-во «Діса плюс». – Харків, 2016. – С. 134–138.
6. Красноруцький О.О. Адаптаційний інструментарій управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств / О.О. Красноруцький, Ю.О. Зай-

цев // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 1. – С. 100–113.

7. Литвинюк О.П. Оцінка факторів конкурентоспроможності підприємств хлібопекарської промисловості [Електронний ресурс] / О.П. Литвинюк // Інноваційно-технологічні аспекти формування сучасного конкурентоспроможного АПК України: кол. моногр. – Умань: Візаві, 2013. – С. 117–122. – Режим доступу: <http://enuftir.nuft.edu.ua/>.

8. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: [монографія.] / М.Й. Малік, О.А. Нужна. – К.: Інститут аграрної економіки, 2007. – 270с.

9. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии: Том третий: Часть первая / Маркс К., Энгельс Ф. – Соч. – 2-е изд. – Т. 25, ч. 1. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1961. – 545 с. – С. 401–402.

10. Міценко Н.Г. / Конкурентоспроможність та конкурентоспроможні переваги підприємства в сучасних ринкових умовах / Н.Г. Міценко, О.С. Смик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип 19.3. – С. 243–247.

11. Мочерний С.В. Економічна теорія: підручник. / С.В. Мочерний // – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 856 с.

12. Непочатенко О.О. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств України / Непочатенко О.О., Чекалюк С.А. // Економіка АПК. – 2015. – № 7 – С. 41–46.

13. Красноруцький О.О. Проблеми та перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / О.О. Красноруцький, Н.М. Колпаченко, О.В. Смігунова // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – Вип. 172. – С. 54–62.

14. Розанова Н.М. / Эволюция взглядов на конкуренцию и практика антимонопольного регулирования: опыт стран с развитой рыночной экономикой: (эконом. журнал) [Електронний ресурс] / Н.М. Розанова. – 2011. – № 2 (2) – Режим доступу: <http://economicarggu.ru>.

15. Самуэльсон П.Э. Монополистическая конкуренция революция в теории / П.Э. Самуэльсон; под ред. В.М. Гальперина; [пер. И.В. Попович]. – СПб.: Экономическая школа, 2000. – 534 с. (Вехи экономической мысли; Т. 2. Теория фирмы).

16. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Эксмо, 2004. – 544 с.

17. Хамел Г. Конкурируя за будущее. Создание рынков завтрашнего дня / Г. Хамел, К.К. Прахалад [пер. с англ.]. – М.: ЗАО «Олимп – Бизнес», 2002. – 288 с.

18. Gottfried Lischka (2004). Farm Management Challenges in Ukrainian Agriculture/ In Stephan von Cramon-Taubadel, Serhiy Demyanenko, Arnim Kbhñ «Ukrainian Agriculture: Crisis and Recovery». – 2004 Shaker Verlag, Aachen. – pp. 125–136.

19. Schneider E.(1975). Investition und Finanzierung. Lehrbuch der Investitions – Finanzierungs und UngewiPhciststheorie, 4. Aufl. Opladcn, p. 78.

REFERENCES:

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy / Verkhovna Rada Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Dudnyk O.V. Investytsiini stratehii pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia resursnoho potentsialu ahrarnykh pidpriemstv / O.V. Dudnyk // Ekonomika APK. – # 5. – 2016. – S. 79 – 86.

3. Ekonomichni slovnyk-dovidnyk / [za red. S. V. Mochernoho]. – K. : Femina, 1995. – 368 s.

4. Keins Dzh.M. Yzbrann ye proyzvedenyia / Dzh. M. Keins [per. s anhl.]. – M: Ekonomyka, 1993. – 541 s.

5. Kralia V.H. Metodichni pidkhody shchodo vyznachennia efektyvnosti vprovadzhennia orhanizatsiinykh zmin/V.H.Kralia//Ekonomichni, sotsialni ta ekolohichni problemy rozvytku ahroprodovolchoi sfery : materialy Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. / Vyd-vo «Disa plius». – Kharkiv,2016. – S. 134–138.

6. Krasnorutskyi O.O. Adaptatsiinyi instrumentarii upravlinnia konkurentospromozhnistiu ahrarnykh pidpriemstv / O.O. Krasnorutskyi, Yu.O. Zaitsev // Ukrainyskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky. –2016. – Tom 1. –# 1. –S. 100 – 113.

7. Lytvyniuk O.P. Otsinka faktoriv konkurentospromozhnosti pidpriemstv khlibopekarskoi promyslovosti [Eelektronnyi resurs] / O.P. Lytvyniuk // Innovatsiino-tekhnologichni aspekty formuvannia suchasnoho konkurentospromozhnoho APK Ukrainy: kol. monohr. – Uman: Vizavi, 2013. – S. 117-122. – Rezhym dostupu: <http://enuftir.nuft.edu.ua/>.

8. Malik M.Y. Konkurentospromozhnist ahrarnykh pidpriemstv: metodolohiia i mekhanizmy: [monohrafiia.]/ M.Y. Malik, O.A. Nuzhna. – K.: Instytut ahrarnoi ekonomiky, 2007. – 270s.

9. Marks K. Kapytal. Krytyka polytycheskoi ekonomyy : Tom tretyi: Chast pervaia / Marks K., Enhels F. – Soch. – 2-e yzd. – T. 25, ch. 1. – M.: Hosudarstvennoe yzdatelstvo polytycheskoi lyteratur y, 1961. – 545 s. – S. 401–402.

10. Mitsenko N.H. / Konkurentospromozhnist ta konkurentospromozhni perevahy pidpriemstva v suchasnykh rynkovykh umovakh / N.H. Mitsenko, O.S. Smyk // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – 2009. – Vyp 19.3. – S. 243-247.

20. Porter M.E. The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. NY: Free Press, 1985. (Republished with a new introduction, 1998.), p. 557.

11. Mochernyi S.V. Ekonomichna teoriia : pidruchnyk. / S.V. Mochernyi // – K. : Vydavnychiy tsentr «Akademiia», 2004. – 856 s.

12. Nepochatenko O.O. Konkurentospromozhnist silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy / Nepochatenko O.O., Chekaliuk S.A. // Ekonomika APK. – 2015. – # 7 – S. 41-46.

13. Krasnorutskyi O.O. Problemy ta perspektyvy rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini / O.O. Krasnorutskyi, N.M. Kolpachenko, O.V. Smihunova // Visnyk KhNTUSH: Ekonomichni nauky. – Kharkiv: KhNTUSH, 2016. – Vyp. 172. – S. 54–62.

14. Rozanova N.M. / Evoliutsiia vzgliadov na konkurentsyyu y praktyka antymonopolnoho rehulyrovannia: op yt stran s razvytoi r ynochnoi ekonomykoi : (ekonom. zhurnal) [Elektronnyi resurs] / N.M. Rozanova. – 2011. – #2 (2) – Rezhym dostupa: <http://economicargu.ru>.

15. Samuelson P.E. Monopolystycheskaia konkurentsyya revoliutsiia v teoryi / P.E. Samuelson; pod red. V.M. Halperyna ; [per. Y.V. Popovych]. – SPb. : Ekonomycheskaia shkola, 2000. – 534 s. (Vekhy ekonomycheskoi m ysly ; T. 2. Teoryia firm y).

16. Fatkhutdinov R.A. Upravlenye konkurentospobnostiu orhanyzatsyy / R.A. Fatkhutdinov. – M. : Eksmo, 2004. – 544 s.

17. Khamel H. Konkuryruia za budushchee. Sozdanye r ynkov zavtrashneho dnia / H. Khamel, K.K. Prakhlad [per. s anhl.]. – M. : ZAO «Olym – Byznes», 2002. – 288 s.

18. Gottfried Lischka (2004). Farm Management Challenges in Ukrainian Agriculture/ In Stephan von Cramon-Taubadel, Serhiy Demyanenko, Arnim Kbh "Ukrainian Agriculture: Crisis and Recovery." – 2004 Shaker Verlag, Aachen. – Pp. 125 – 136.

19. Schneider E.(1975). Investition und Finanzierung. Lehrbuch der Investitions – Finanzierungs und UngewiPhciststheorie, 4. Aufl. Opladcn, p. 78.

20. Porter M.E. The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. NY: Free Press, 1985. (Republished with a new introduction, 1998.), p. 557.